

մտածող-դիտողի եւ համագորդ-իրապաշտի այդ խառնուածքին մէջէն՝ պիտի միշտ պահպանէ մտածումի միութիւնը մը այս բազմաձեւ արտա-յայտութեան առերեւոյթ հակասականու-թեանը մէջ : Եւ ասոր համար է որ ո եւ է չափազանցութիւն գործած չեմ ըլլալ՝ հաւա-տալով որ Շահինը կրչուած է մեծ արուեստա-գէտներու կարգին մէջ տեղ մը գրաւելու :

..

Ասոնք են այն պատճառները որ զիս մը-ղեցին հրապարակային ցոյցով մը տօնել Մա-նուէլեանն ու Շահինը : Տեսայ կարգ մը անձեր որոնք զարմանք յայտնեցին Մա-նուէլեանին ու Շահինին համար ցոյց տուած խանգավառութեան մասին : Այդ զարմանքը զիս չի զարմացներ. մեր տարօրինակ բարբե-րուն մէջ, ուր այնքան ողորմելի դերակ թեամբ «մեծ մարդ» կը կնքենք ո եւ է քիչ շատ ուշիմ ու մերթ նոյն իսկ ոչ-ուշիմ պարոններ, յաճախ կը պատահի որ ճիշդ մեր մէջէն արտասովոր յարգանքի արժանացող գէմքերը անտարբերու-թեամբ դիտենք կամ անոնց երեսին պաշտպա-նողական գնահատում մը նետելով սկսեք եղածն ըրած ըլլալ կարծեմք : Բայց ես կը հաւա-տամ որ մեր ազգին մէջ գոյութիւն ունի ասոյ՞ղ զատողութիւն ու իրական զարգացում ունեցող

անձերու փոքրիկ դասակարգ մը, եւ ան պիտի ըմբռնէ որ տարրական պարտականութիւն մը կատարած կ'ըլլանք եղական մեծարանքի հարկ մը մատուցանելով Մանուէլեանին եւ Շահինի պէս գէմքերու, որոնց նմանը մեր ցեղը, —նոյն իսկ ո եւ է ցեղ, — յաճախ չ'ար-տադրեր, եւ որոնք, այն պահուն ուր կը կոր-սընցնենք Անդրէաս Արծրունին եւ Այվազովս-քին, կուգան ապացուցանել յարանորոգ կեն-սականութիւնը հայ հանճարին :

Մենք հիմա իրենցմէ կը սպասենք որ միեւնոյն կորովով շարունակեն իրենց գործը, այն ճամ-բուն մէջէն զոր ձեռքովն են բացին, պահ-պանելով վայն միշտ նոյն բարձրութեանը վրայ, ու շնորհիւ հասցնել զայն, տրամաբա-նական ու անհրաժեշտ վերելքով մը, մինչեւ գերագոյն պսակումը : Պէտք է որ իր լիա-կատար ամբողջութեանը մէջ կանգնեն ու աւարտեն Շէնքը՝ որուն հիմունքը այնքան անսպելիա յաջողութիւնով մը կրցան զետե-ղել : Ատի կը պարտին նախ իրենք իրենց, յետոյ իրենց Ցեղին որ գիտցաւ առաջին քա-լէն զիրենք գուշակել, գնահատել եւ ծախել, եւ որ այլ եւս իրաւունք ունի իրենց նկատմամբ խտտապահանջ ըլլալու :

ԱՐՇԱԿ ԶՊԱՆԵԱՆ

ՅԱՆՎԵՐՑ

Ա.

Կեանքիս ամէն հովերուն ցըրուած թօյնած ծաղիկներէն ,

Տարօրէն

Փունջ մ'եմ պահեր բոյրերու , — անհուն բոյրերն երկնային

Թշաւտակին ,

Բոյրերն արբիւս զոր մերթ հոգւոյս մէջ կը թօթվեմ ըզմայլած :

Ա' լըռած հին ձայներէն , անլըսելի ա' լ երգերէն ,

Տարօրէն

Լըռութիւն մը մընաց ինչի , — մեծ լըռութիւնը խորին

Թշաւտակին ,

Հոծ լըռութիւն որուն հոգիս մերթ կ'ունկընդդէ ըզմայլած :

Հին ձեւերէն ա' լ անգոյ , շողիացած մարմիններէն՝

Տարօրէն

Միայն հոգի մ'ինծի մընաց , — կարօտաւար այրի հոգին

Թշաւտակին ,

Պանդուխտ հոգին որուն հոգիս մերթ կ'սփռուի ըզմայլած :

Բ .

Արեւաթափ երկընքէն կողայ գիշեր անվախճան
Աստուածային օրօրուհւոյ ծածանքներով եղկ ու խոհուն .
Մութ ու լըռին աղօթքն անբաւ կը ծաւալի ըստուերներուն ,
Սգին մէջէն , — միտելի տաճար . լ'անդորրի ու մոռացման :

Հողաւոյ խորէն այդ էջքին արձագանգող քոյր պատասխան ,
Տըրտուութիւնը կը ծագի ըզմայլանքով սարսըռուն .
Տըրտուութիւնը կը բարձրանայ ալէլուեա մ'իշխպէս անհուն
Որ երթար յամր ողջունել շընորհքի էջք գիշերուն :

Աստուածաբառ պակուցումը կը սաւառնի վերը մութին .
Եւ , թրթըռուն լոյսէ խաղեր դաշնակութեան գիշերային ,
Երկնի սուգին ծոցէն մըռայլ՝ աստղերն անա կը յառնեն .

Հողաւոյ նիրնող սուգին մէջէն , արցունք-աստղեր սարսուղին ,
Փըլատակները միտելի լուսաւորող անցեալին ,
Մեղմաքըթիթ յիշատակները կ'արթընան յամրօրէն :

1898

էջը բոլոր կ'ուզէր հողիս, անմահ կեանքին էջն անհուն .
Վայելքներու եւ յուղմանց բարախուն էջն հըրաշաղան ,
Որպէս զի հոն քըմայքին նաշխուն վըրճնովը մողական
Տեսիլն հարուստ նըկարէր իր հեշտաժառ տենչերուն :

էջ մը որ թեւ ըլլար ու լոյս , ու շունչ ու բոց, ասոնց պէս
Բարձրաթրոխ , աշխարհակալ , եւ խանդավառ եւ տենդոտ .
Գըրկէր արբշիւ եւ վայելէր պըլլըռուքով մը տարփոտ
Հեշտանքներու մարմինն անճառ , հ'ըրաշագեղ ու բերեբես :

էջը որ կայ՝ ձեւ ու չափով էջ մ'է որոշ, քառակուսի ,
— Բանտ կամ վանդակ որ ամենուստ կ'որմնափակէ հողիս թեւատ ,
Սողորդացող կենդանութեան ճըղճիմ պատառ մը աղքատ
Ուր ոչ մէկ հոյզ կը բաբախէ , ոչ մէկ արեւն կը շըրջի :

Ըստէպ ճերմակ ու ապշած կը մընայ էջն ընդերկար ,
Կարծես պատկերն իսկ Զանճուրդին , Շահասագիւրը դըժխեմ
Մերթ տուն կուտայ , եւ համակերպ կամ զայրալից , հոն կը գրեմ
Տէր-Ողորմեա մը լալկան , եւ կամ անէճք մը յիմար :

1898

ՋԱԻԷՆ

